

Przemysław Benken, *Hamburger Hill 1969*, Warszawa: Wydawnictwo Tetragon 2016, ss. 164. ISBN: 978-83-6337-450-1.

Problem konfliktów w Indochinach, choć stosunkowo egzotyczny dla czytelnika w Polsce, jest jednak w naszym kraju dla pewnej grupy historyków tematem badań²². Przemysław Benken posiada już w swoim dorobku monografię poświęconą bitwie pod Ap Bac²³ oraz Ofensywie Tet²⁴, do których dołącza obecnie poniższa książka. Poświęcona jest ona jednemu z najbardziej medialnych²⁵ i kontrowersyjnych starć podczas amerykańskiej interwencji w Indochinach, jakim były zmagania spadochroniarzy słynnej 101 Dywizji Powietrznodesantowej o wzgórze 937 w 1969 r., które przeszły do historii jako walki o *Hamburger Hill*. W ich trakcie amerykański batalion spadochronowy (wsparty w trakcie bitwy przez kolejne jednostki) szturmował przez kilka dni wzgórze obsadzone przez okopany północnowietnamski pułk piechoty, ponosząc przy tym ciężkie straty. W wyniku nagłośnienia przebiegu starcia oraz klimatu politycznego, jaki powstał w Stanach Zjednoczonych po Ofensywie Tet w 1968 r., w Ameryce zaczęto podważać sensowność zarówno samej daniny krwi złożonej przez spadochroniarzy, jak i taktyki zastosowanej przez ich przełożonych oraz zasadności samej bitwy. W efekcie stała się ona kolejną cegiełką, która doprowadziła do upadku morale amerykańskich wojsk w Wietnamie, zniechęcenia społeczeństwa oraz ostatecznego wycofania się Stanów Zjednoczonych z tego konfliktu.

Książka składa się z dwóch głównych części, podzielonych na pięć podrozdziałów. Wyposażona jest w aparat naukowy w postaci przypisów i bibliografii, choć brak w niej indeksu.

Rozdział I. Strony walczące ma na celu nakreślenie militarno-politycznego tła dla opisywanej w książce bitwy. Podzielony jest na trzy podrozdziały. Pierwszy, *Amerykanie*, składa się z kolei z trzech mniejszych części: *Sytuacja ogólna*, *Upadek morale* oraz *Organizacja, uzbrojenie i taktyka*. Autor przedstawia w nich sytuację polityczno-militarną, jaka wytworzyła się po Ofensywie Tet z lutego 1968 r., a zwłaszcza dojście do władzy Richarda Nixona i realizowanie przez

²² Oprócz autora opisywanej książki wskazać można m.in. publikacje Krzysztofa Kubiaka, Piotra Tarasa, Artura Dmochowskiego, Piotra Ostaszewskiego czy niżej podpisanego.

²³ P. Benken, *Ap Bac 1963*, Warszawa 2011, ss. 106.

²⁴ Autor napisał na ten temat w zasadzie dwie książki, wydaną w 2010 r. przez wydawnictwo Bellona oraz wersję zrewidowaną i rozszerzoną wydaną przez IPN w 2014 r. P. Benken, *Ofensywa Tet 1968*, Warszawa 2010, ss. 252; P. Benken, *Ofensywa Tet 1968. Studium militarno-polityczne*, Szczecin 2014, ss. 252.

²⁵ Walki o *Hamburger Hill* stały się kanwą znanego filmu Johna Irvina o takim tytule z r. 1987.

niego polityki wietnamizacji oraz negocjacji pokojowych, rozpoczętych i prowadzonych przy pomocy jego współpracownika, Henry'ego Kissingera. Następnie omówiony jest rozkład morale wojsk amerykańskich w Wietnamie, związany zarówno z rosnącymi w siłę nastrojami antywojennymi w samych Stanach Zjednoczonych, jak i wspomnianymi zmianami sytuacji militarno-politycznej w Indochinach. Doprowadziły one do sytuacji, gdy na przełomie lat 1970/1971 w amerykańskiej armii poważnie obawiano się buntu, zaś jednym z przejawów owego moralnego rozprężenia była niesławna masakra ludności cywilnej w wiosce My Lai. Na końcu autor podaje podstawowe informacje o wyposażeniu i taktyce amerykańskich sił zbrojnych w Wietnamie oraz sposobach użycia różnorodnego uzbrojenia.

Drugi podrozdział, *Wietnamczycy z Południa*, podzielony jest na dwie części: *Sytuacja ogólna* i „*Plusy dodatnie i plusy ujemne*” ARW. Autor przedstawia w nim wciąż zapomnianego aktora zmagania w wojnie wietnamskiej, jakim była Armia Republiki Wietnamu. Autor omawia w nim zarówno ogólną sytuację państwa i społeczeństwa Wietnamu Południowego, jak i charakteryzuje pokrótce wady i zalety armii sojuszników USA.

Podrozdział trzeci, *Komuniści*, podzielony został na trzy części: *Sytuacja ogólna*, *Partyzantka w zapaści* oraz *Uwagi na temat uzbrojenia, taktyki i organizacji WAL i VC*. Krótka część pierwsza jest niejako wprowadzeniem do drugiej, w której autor opisuje nieciekawą sytuację, w jakiej po militarnej klęsce Ofensywy Tet znaleźli się partyzanci z Wietkongu, oraz coraz większą rolę, jaką odgrywali żołnierze Wietnamskiej Armii Ludowej w prowadzeniu walk z ARW i oddziałami amerykańskimi. Ostatnia część zaznajamia czytelnika z wyposażeniem i taktyką oddziałów partyzanckich na Południu oraz ewolucją, jaką przeszły one w trakcie lat prowadzonych walk.

Rozdział II. Operacja Apache Snow poświęcony jest operacji, w trakcie której doszło do bitwy o wzgórze 937. Pierwszy podrozdział, *Przebieg działań*, podzielony jest na pięć części. W *Genezie* czytelnik może zapoznać się z powodami, które stały za amerykańską decyzją o przeprowadzeniu w maju 1969 r. operacji zaczepnej w dolinie A Shau. W *Siłach przeznaczonych do realizacji operacji* oraz *Siłach przeciwnika* autor przedstawia listę i stan oddziałów użytych w tych działaniach przez Amerykanów i ich sojuszników oraz siły zaangażowane przez stronę komunistyczną. Kolejne dwie części przeznaczone są na opisanie odpowiednio *Warunków terenowych i atmosferycznych* oraz *Działań propagandowych* prowadzonych przez stronę amerykańską.

Podrozdział drugi, *Bitwa o Hamburger Hill*, podzielony został na cztery części: *Wstępne działania*, *Eskalacja*, *Ostateczny szturm* oraz *Ocena przebiegu walk*,

które chronologicznie prowadzą czytelnika przez poszczególne etapy zmagania o wzgórze 937.

W *Zakończeniu* autor podsumowuje nie tyle przebieg samych walk, co wpływ bitwy na sytuację wewnętrzną w Stanach Zjednoczonych, gdzie została ona wykorzystana do rozgrywek politycznych pomiędzy opozycją i administracją prezydenta Nixona. Oprócz tekstu głównego autor umieścił w książce cztery załączniki. Są to *Raport bojowy 2. batalionu 501. pułku spadochronowego, Komentarz potępiający amerykański atak na Hamburger Hill, 101. DPD – podsumowanie działań i rezultaty* oraz *Agencja AP – opis bitwy o wzgórze 937*.

Hamburger Hill 1969 jest książką napisaną sprawnym piórem, w której autor przystępnie i przejrzysto przedstawia zarówno przebieg bitwy, jak i militarno-polityczne tło, w jakim się ona rozegrała. Warto podkreślić, że nie jest to praca opierająca się tylko na amerykańskiej literaturze przedmiotu. Dzięki dobrodziejstwom Internetu Przemysław Benken wykorzystał między innymi źródła, takie jak raporty bitewne poszczególnych jednostek biorących udział w starciu, udostępnione przez Vietnam Center and Archive. Z kolei wgląd w dokumenty pochodzące z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej pozwolił wzbogacić perspektywę strony północowietnamskiej oraz przedstawić obserwacje polskich oficerów z Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie, którzy przyglądali się działaniom Amerykanów z Sajgonu.

Książka posiada bogaty materiał ilustracyjny oraz mapy, co znacząco ułatwia czytelnikowi śledzenie przebiegu bitwy. Docenić należy trud autora włożony w zarysowanie tła polityczno-wojskowego dla przedstawianego starcia. Istotne jest także podkreślenie przez Przemysława Benkena roli oddziałów południowowietnamskich oraz kontrowersji w amerykańskiej historiografii związanych z ich udziałem w bitwie. Po stronie minusów wymienić można w zasadzie tylko pojawiające się tu i ówdzie literówki.

Podsumowując, książka Przemysława Benkena jest solidnie napisaną monografią, pozwalającą czytelnikowi nie tylko zapoznać się z samą bitwą o *Hamburger Hill*, ale także poznać szerszy kontekst polityczno-wojskowy, w jakim rozgrywało się to starcie. Skorzystanie z różnorodnych źródeł i najnowszych opracowań sprawia ponadto, że nie jest to tylko odtwórcze przedstawienie polskiemu czytelnikowi dotychczasowej wiedzy na temat bitwy. Autor wzbogaca ją chociażby o wskazanie znacznie większej (i odmiennej) roli oddziałów Armii Republiki Wietnamu w starciu, niż czynią to autorzy amerykańscy²⁶.

Jarema Słowiak

²⁶ Przemysław Benken wyjaśnia zresztą w tekście, skąd wynika taka rozbieżność.